

અર્પણ પત્રીકા.

પરમપ્રીય સદાહિતકારી દીક્ષોજ્ઞન
સુભમિત્ર દુવસમ અહલ્ય ધાહાજી.

વિનયચંદવિ. ધનજી.

આપ માહારાપર અતિશય પ્રીયપાત્રું ધરાવી મને
ચાહોછો તેમજ આપને પ્રીય બાન્ધવસમ અને
વિચક્ષણ તથા માહારા હિતેચ્છક ગણી આ
લઘુ પુસ્તક આપને અર્પણ કરી મસગુલ થઈ
રહુંછું.

ગ્રંથકાર.

હું. ઇચ્છારામ.
દોહરો.

ઈહ ગ્રંથન બીસ્તાર સખ રાગચંદ રસબીન,
છાય રહત મન પ્રગટું મગ્ન હર્ષ નિસદીન ?

— ❀ ❀ ❀ —

પ્રસ્તાવના.

કુનીઆમાં મનુષ્ય જેવું કૃત્ય કરે તેનું તેવુંજ ફળ ઈશ્વર તેને આપેછે એ નક્કી સમજવું. આ કુનીઆના મધ્યના મનુષ્યોને ઈશ્વરે સુનિતિથી ચાલવા આજ્ઞા આપીછે તે આજ્ઞા લોપી કોઈ કુષ્ટ પ્રાર્થી આદેર રહે ચાલે તેને આદેર રહે ચાલવાનું ફળ ઈશ્વર આપેજ. માટે ઈશ્વરી આજ્ઞા ન લોપતાં સત્ ધર્મથી ચાલવું એ મનુષ્ય માનવો મુખ્ય ધર્મછે તે સત્ય માનવું જોઈએ.

આ ધર્મની ચાલતી રીતથી કંઈક લોકો વિરૂધ વર્તિ પોતાનો અમુલ્ય આત્મા કોઈ વખતે આકૃતમાં ફસાવી દેછે એટલે તે ઈશ્વરી આજ્ઞાનો લોપ કર્યાનું પરિણામ નીપજેછે; માટે જે કોઈ જેવું કૃત્ય કરશે તેને તેવોજ બદ-લો મળશે એમાં કંઈ પણ શક ન સમજવો.

જેના માટે સજ્જન પુરૂષોને શીખામણરૂપ નાટક આ-ધવા માહરો ઘણો હવે લોવાથી આ નાટક મુળ તેજ વિ-રાગ ઉપર રચવામાં આવ્યુંછે કે—શુભ અને અશુભ કૃત્યનો બદલો ઈશ્વરે તુરત બતાવી દેછે. કહેવા છે કે 'ખોદે તે પડે' અને જે પુરૂષ અશુભ કૃત્ય કરીને પણ તેમાં ન લો-ભાતાં અજાણો રહેછે તે પરીણામે શુભ પામેછે; માટે આ નાટકરૂપ પુસ્તક વાંચી કોઈપણ શુભ પુરૂષ કુષ્ટકર્મમાં નજ લોભાશે એમ હું ધારુંછું.

વાંચનાર સાહેબોને વિનંતી કે—આ નાટક રચવામાં માહારી દુંદી મતિ અવિદ્વતા અને નહાતી હમ્મર પર ખ્યાલ કરતાં કંઈપણ બુલ ચૂક યા હમ્મરોય વિગેરે ખા-મી ચર્ચા હોય તે બદલ ક્ષમા કરેતાં ફક્ત ગુણજ અહણુ કરજો એમ આજ્ઞા રાખુંછું. મીતી માહાસુદી પ સંવત ૧૯૪૨ મુ ૦ રાધનપુર.

રચનાર

ઈશ્વરામ ભાઈચંદ ભોજક,
—૧૯૦૦૧૯૦—

चंद्रसेन चंद्रसेना नाटक.

अंक १ लो.

स्थल भाऊनपुरी नगरी.

मुत्रधार.....	अेक नाटकाचार्य.	
विदुषक	अेक भक्षकरो.	
चंद्रसेन	अेक वलीकनो पुत्र.	
चंद्रसेना.....	चंद्रसेननी स्त्री.	
कृपणशा.....	चंद्रसेननो पिता.	
क्षीणशा.....	चंद्रसेनानो पिता.	
काणशाकुंवर.....	चंद्रसेननी मा.	
रत्नकुंवर.....	चंद्रसेनानी मा.	
क्रावणकुंवर.....	अेक दुष्ट गुलका.	
जुगारीजाल.....	अेक आत्मणनो पुत्र.	चंद्रसे ननाई श्री भी त्रो.
महीराजाल.....	अेक वलीकनो पुत्र.	
मदनजाल.....	अेक नागर.	
युगलभान.....	अेक मुसलमीन.	
कालीराम.....	अेक दार पेयनार कलाल.	

सीवाय छुगाराओ वीगरे छेलांक माणसेनो जभाव.

પ્રવેશ ૧ લો.

સ્થળ નાટકશાળા.

મંગળાચરણ.

સુત્રધાર, વિદુષક અને શ્રાતાજનો.

સુત્રધાર— સાર્દુલવિકીડીત છંદ.

સિદ્ધી બુદ્ધિ સમૃદ્ધિ વૃદ્ધિ રીધિ સૌ પોતે પ્રજ્ઞનો ધણી,

કર્તા પ્રૌઢ પ્રતાપ આજ મુજને સંપુષ્ટી વૃષ્ટી ધણી;

ચાહું ગ્રંથ બતાવવો શુભ નવો પ્રીતે ધરી હાંમને,

જે જે કેશવ ઇષ્ટ બુદ્ધિ વિમળા સ્તુતી કરે શ્યામને. ૧

પ્રાણી માત્ર સમસ્ત વસ્તુ વૃજ્યથી દેવેન્દ્ર સૌનો પતિ,

શક્તિ વૃજ્ય અથાગ દિર્ઘ વૃત્તીથી પોએ ન મ્હારી મતિ;

વાણી ભેદ સુવાક્ય આપ મુજને સૌદ્ધિ કરો કામને,

જે જે કેશવ ઇષ્ટ બુદ્ધિ વિમળા સ્તુતિ કરે શ્યામને. ૨

(મંગળાચરણ થઈ રહ્યા પછી) પ્રીય સજનો ! હું વિનંતિ કરુંછું કે આ વખે આ સ્થળે આપ સુસ્ત સાહેબોને તરફી આપવાનું ફક્ત એટલુંજ કારણ કે હું અહિં 'ચંદ્રસેન ચંદ્રસેના' નામનું નાટક બજવી બતાવવાનો છું (જેમાં એક કુલીન વણિકનો પુત્ર તેના દુર્વ્યસની મીત્રોની સોબતથી તદ્દન પડતી હાલતમાં આવી પહોંચી પોતાના વડીલની મેળવેલ સઘળી લક્ષ્મી ઉડાવી નાખેછે; આખર તેના મીત્રોએ તેને બદ કમોમાં ફસાવી તેની સુશીળ સ્ત્રીને એક

મુણકાને ત્યાં છુપાવેછે. છેવટ તે સ્ત્રીના પ્રરૂપે શોધ કરતાં પત્નો લાગવાથી તે સ્ત્રીને પોતાને ઘેર લઈ જઈ કુટુંબી મીત્રોના સોખત ત્યાગ કરી પોતાના સહ કુટુંબમાં મસગુલ રહે છે.

બાદ તેના ચાર મીત્રોએ એક કલાલને ત્યાં દારૂની ઓરી કરી સહેરમાંથી ભાગતાં અધોર જંગલને વિષે તેઓનું હુશારાઓથી થતું મોત એ વિગેરે બતાવ હાથરસે કરી કેટલોક ભજવી બતાવવામાં આવશે) માટે સર્વ સાહેબો શાન્ત મનથી આદ્યંત સુધી જીવાને ઇન્તેજાર રહેશે એમ આશાએ એજ વિનંતી.

વિદુઃ—(એકદમ આવીને) અરે ! મારો. મારો.

સુત્રઃ—અલ્યા એવકુદ મારો મારો એ શું ?

વિદુઃ—અરે ! તું ના સમજ્યો ? જા ભાઈ જા ! તું હજી એવોને એવો પશુજ રહ્યો.

સુત્રઃ—અલ્યા શક ! મને પશુ કેમ કહેછે ?

વિદુઃ—હું શક તો તું બહુ આવ આધો તો લગાવું લક. કેમ અલ્યા શક તો મુર્ખ કહેવાય પણ તું મને છેતરવાને પ્રયત્ન કરે તો હું ત્યાં કાઢીશું. હું તો તારૂં ટીલુંએ ચાટી જાઉં એવો છું.

સુત્રઃ—અલ્યા ડાંડ તું વળી જાણેછે કે શું ?

વિદુઃ—અરે યાર મનેતો મારા હસ્તાદે દસ જાકડા ભરાત વિદ્યા ઘોળીને પાઈ દીધાં.

સુત્રઃ—શું રક્ષા ?

વિદુઃ—નહીં નહીં વિદ્યા.

સુત્રઃ—જા જા હવેતો બરોબર ડાંડ બાણો,

વિદુઃ—મેં ડાંડ તો તું ભાંડ, ઝોર નવા ધધરા પેનાકે
કરં મેરી રાંડ ક્યું અચ્છા કે નહિ ?

સુત્રઃ—અલ્યા મુખ હિન્દુસ્થાની લવજા બોલેછે તે
તું હિન્દુસ્થાની દેશમાં ગયોછે કે શું ?

વિદુઃ—અરે તું સાંભળ કે હું ક્યાં ક્યાં બમ્બોધું.

બેત.

હિન્દુસ્થાનથી નાઠો તારે જઈ પોરખો ગુજરાત,
ત્યાંથી દોડ્યો કચ્છભણીતો જઈ ભટ્યા રગનાથ;
સિંદ્ધ જઈને ઝાલ્યો રસ્તો કાણ્ડલથી ધરાત,
અરબસ્થાનમાં હુંતો રઝળ્યો મારવાડ તો સાચો માન;
માળવામાં તો ટાંગા તોડ્યા દક્ષિણને વિલાત,
દસ દિસાએ ફરી વાળ્યોધું દીન અને કહું કેટલી રાત. ૧

એવી રીતે હજારો શહેર અને દેશોદેશ બોલાયે, તું શું
ચપણું બોલશ. કુવાના ડેડકાને સમુદ્રની શી માહમ પડે ?
કેમ ખરું કે નહિ ?

સુત્રઃ—એતો બધું ઠીક પણ તું અહિયાં કેમ આવ્યો
છે તે કહે ?

વિદુઃ—યાર તે બધું કહું પણ મને શું આપીશ ?

સુત્રઃ—અલ્યા વળી આપે તે શું ! અહિં ‘ધરનાં છોકરાં
ધંત્રી ચાટે ને ઉપાધ્યાયને આટો ભાવે’ મારી પાસે કંઈ આ-

પવાનુંતો નથી પણ આજની રાત નાટક જોવું હોયનો બેશ.

વિદુઃ—હા બાઈ હા તેતો હું જાણું છું કે ‘પારકી આશ તે સદા નારાશ વળી તારી પાસે મને શું મળવાનું છે ? કહેવત છે કે ‘પથરને બચકું ભરે તો સાંમા દાંત ભાગે.

સુત્રઃ—બસ બસ હવે બંધ કર ! હમારો અમુલ્ય વ-
જ્ર રોકે છે. તું અહિંયાંથી બાહરે નીકળ; નહિંતો પછી કહેવું
પડશે અને ઈજત ગુમાવીને જઈશ.

વિદુઃ—અધ્યા એમ તું મને ડરાવે પણ હું એમ ડર-
વાનો નથી અને ઈજત તો રાખતોજ નથી, પછી શું ગુ-
માવવાનું છે.

સુત્રઃ—(કાન પકડીને) જા નીકળ અહિંથી.

વિદુઃ—અરે ! બાપજી મારીશ નહિં હુંતો મારે જાઉં-
છું પણ પાછો ક્યારે આવું ?

સુત્રઃ—હવે કેવો સીધો જવાબ આપે છે અને બાપજી
કહે છે ! કહેવત છે કે ‘માર ચૌદમું રત્ન છે’.

વિદુઃ—હા બાઈ એતો ખરું છે. ગરજે ગધેડાને પણ
બાપ કહેવો પડે.

સુત્રઃ—અધ્યા હરામખોર તો મને ગદ્દો બનાવ્યો ? જા
હા મારા મકાનમાંથી !

વિદુઃ—ગદ્દો તો તારે હાથેજ બણ્યો અને જા કહે છે
તો હવે માફારે આ નાટક જોવાની દરકાર નથી માટે આ-
અધ્યા ! રામ રામ છે.

સુત્ર૦ — હા મમ્મો રામ રામ.

(વિદુષકના ગયાઆદ સુત્રધાર પણ જાયછે.)

— ❧ ❧ ❧ ❧ ❧ —

પ્રવેશ ૨ જો.

સ્થળ ચંદ્રસેનનો રંગ મહેલ.

ચંદ્રસેન, ચંદ્રસેના, વિદુષક અને પાછળથી કાળશાકુંવર.

ચંદ્રસેના.

કુંભરી.

આહહું સભામે છોડકે ઘર. એ રાહ.

શ્યામ સહુના પ્રીતમ માહારા,

કરો કૃપા મુજપર અતી પ્યારા;

લીન થંધહું સુખમાં તાહારા,

દુર થયાછે વિચારો નહારા. શ્યા૦ ૧

વિનતી માહારી ધારી ઉરમાં,

દુર કરો દુષ્ટ મીત્રોના ધારા;

જો સુખ પામવા આહો દીલનું,

(તો) મીત્ર કરો જોઈ ગુણ સારા. શ્યા૦ ૨

એથી જીગમાં કિર્તિ વધશે,

માત પીતાને સુખ અપારા;

મોટે હું છઉં કિંકરી તાહારી,

જો માનો પ્રગટે સુખ ભારા. શ્યા૦ ૩

પ્રાણનાથ ? આપ ડાહ્યા અને ચાતુર્યજો મોટે મહારી

અરજ આપના શુભ લક્ષમાં ધારણ કરશેજ એમ હું
આશા રાખું છું.

ચંદ્રસેન—ખારી ! એ વાત ખરી છે પણ સાંભળ કે.
હું મરી.

દુઃખ પૂછત હમરા કોઈ નહિં. એ રાહ.

ખારી મુજ મીત્રો ફજ નહિં,

ફજ નહિં પણ કેફી નહીં. ખારી૦ ૧

એ મુજ મીત્રો પ્રાણથી બહાલા;

જીવ-જતાં લગ છોડું નહિં. ખારી૦ ૨

તન મન ધનથી મીત્રાચારી;

એથી અધિક અન્ય કોઈ નહિં. ખારી૦ ૩

સુંભ સંગતનો ગ્રાહી થયો છું;

વિનતો તાહારી માનું નહિં. ખારી૦ ૪

ખારી હું ક્યો પણ તાહારી વાત માનવાનો નથીજ.
તાહારું જોલવું તદન અસત્ય છે એ મહારા ચાર મીત્રો કેવા
સદ્ગુણી અને વિચક્ષણ છે કે તે મના જોવો અહિંયાંના
રાજમાં પણ એકે નથી.

પિદુ૦—રાજના શા ભોગ છે કે તારા મુરખ મીત્રો
જેવાને રાજે ક્યાંઈ રાજ્યને ઊંધુ વાજે. (એમ કહી જતો
રહે છે.)

ચંદ્રસેના—ઠીક તારે પ્રાણપ્રીય મહારી વાત ન માનો
તો આપની મરજી ! હું અર્ધાંગના હોવાથી મહારે આ-

પના વીધે અને આપે મહારા વિધે કહેવું ધરીત છે માટે કહું છું કે પરિણામે વિનાશ છે એ નફી સમજવું.

ચંદ્રસેન—બેશ બેશ હવે ડાયલી ! વધારે આગલાવેડા શા કરે છે ! (એમ અરસ્પરસ વાતો કરતા દરમ્યાન ચંદ્રસેનની મા પ્રવેશ કરે છે.)

કાળશા—અહા ચંદ્રસેન આઈ કુંભ રાગ ટાંસીને રોટું હતું ?

ચંદ્ર—ના. મા. હું એતો કવિતા વાંચતો હતો અહિંયાં તે કોણ રૂવે.

ચંદ્રસેના—પધારો સાસુજી ઘણે દીવસે પધાર્યો ?

કાળશા—હા વહ ચંદ્રસેનને જોલાવા આવીટી.

ચંદ્રસેન—માં ! માહારું શું કામ હતું ?

કાળશા—દીકડા ! તાડો આપ ટને જોલાવે છે.

ચંદ્રસેન—ચાલો તારે જઈએ.

(સર્વ ઉડી જાય છે)

— ❦ ❦ ❦ —

પ્રવેશ ૩ ને.

સ્થળ કૃપણશાનું મુકામ.

કૃપણશા, ચંદ્રસેન, કાળશાકુંવર અને વિદુષક.

કૃપણશા—(એકલો દીલગીરીમાં.)

લલિતછંદ.

અરર હે પ્રભુ જગત નાથરે,

હું તને જ્યું જોડી હાયરે;
 કુકર્મિ થયો પુત્ર માહેરો; ૧
 શું હવે કરું દાસ તાહેરો. ૧
 કપટ કુડના પંતમાં ધર્યો,
 કુષ્ટ મીત્રથી સોગતે ફર્યો;
 ખખર માહેરી જગપાતિ લહો,
 કુકર્મિ જનો ને સજ્જ દહો. ૨
 દામ દામ સૌ ચોરીને ગયો,
 નિંચ સંગથી મીત્ર જો થયો;
 સૌ સગાં તણી ડર નહિં ધરી,
 માથું કુટીને હું જઈ મરી. ૩

અરે ! હાય હાય !! મૈં કેટલી લક્ષ્મી મેળવી હતી તે
 ખધી તેના માટેજ ? પરમેશ્વર ! હવે તે હું શું કરું. હું રજી
 રજીને ભિયું કરું અને તે આવીને મારાથી છુપી રીતે લઈ
 જઈ નદારી સોગતમાં હડાવે તે હવે માહારાથી કેમ સ-
 હન થાય

વિદુઃ—‘કીડી સંચે ને તિતર ખાય’ (એમ કહી જાયછે)
 (એટલામાં ચંદ્રસેન અને કાળશા પ્રવેશ કરેછે).

કાળશા—લો આ ટમાડા છોકડા ચંદડ સેનને લાવી.

વિદુઃ—ટમાડો ટમાડો શું કહેછે તારે અધરથી
 આવ્યો હશે ?

કુપણુશા—અધ્યા ચંદ્રસેન ! તેતો હમણું ગજબ કર-

વા માંડ્યોછે. પેલા નકારા મીત્રોના સોખતે ચડી ઘરમાંથી ચોરીઓ કરી પઈસા ટકા લઈ જાયછે એ સાંઝે નથી કરતો.

ચંદ્રસેન—ના પીતાજી હુંતો કોઈ દીવસે નથી લેઈ જતો એતો કોક ચોરી જતું હશે.

વિદુઃ—હા હા ખરી વાતછે તેતો ઘણા દીવસતું જુ-
નું ધન તેથી યોગળી જતું હશે.

કૃપણુઃ—પણ જો હવેથી કોઈ દીવસે ઘરમાં પેડા તો મારી નાખીસ !

ચંદ્રસેન—(રીસમાં) હ્યો તારે આ ચાલ્યા (જાયછે)

કાજશાઃ—અડે ! માડા છોકડા એમટે રીસાટા હઈશું ?
છોને તાડા બાપ કેટા એમને ટો ટેવ પડીછે.

વિદુઃ—જાઓ જાઓ પધારો આવજો સાંઝે ભાળોતો.
(એમ કહી જતો રહેછે)

કૃપણુઃ—ચાલો તારે હવે જમવા બેસાએ. (ચંદ્રસેન-
ના ગયા બાદ સ્ત્રિ ભરથાર જમવા બેસેછે).

—૦૦૦૦૦૦—

પ્રવેસ ૪ થો.

સ્થળ એક કાજળ કુંવર ગુંણકાના ઘર પાસેનો રાજનાર્ગ.

જુગારીલાલ, મદનલાલ, મદિરાલલ, ચુગલખાન,

ચંદ્રસેન અને વિદુષક.

ચુગલખાંઃ—યારો ! આજ ચલો કાજળ કુંવરકે ઘર
સેલ કરનેકું જાવે.

ચંદ્રસેન—યાર મને પણ એજ વિચારે ઘેરી લીધો હ-
તો માટે તમે ઠીક સંભાળ્યું.

ચુગલ— રાગ લાવણીનો.

અપ્પ સુંનો મીત કહુંરીત મીજે મીલ આઈ,
કયા બની હુઈ તદબીર સુંનો સપ્પ ભાઈ.
વોહ રંડીકે ધર જાંના કહો કીસ્તર સું,
મેહે પહેલ જાગે અપ્પ આજ કહું. મીસ્તરસું. ૧

જુગારીલાલ— રાગ ઉપરનો.

તું નિંચ જાત શુંજાય અમારી પેહેલો,
હું ખલ્લ કુળનો આદ્ય લહું સુખ વહેલો.
તે વાત તુંમો સહું જાણી ધરો મન માહી,
મુજ પહેલ ગયા તણી વાત કરો કસી નાહિ. ૧

મદનલાલ— રાગ ઉપરનો.

મુજ પ્રીય ભાતને આજ કહું સમજાવી,
આ મીત તણી નહિ રીત વાત થઈ આવી.
તુંમ ખેડ જણાનો આજ બખેડો ભાગું,
હું પ્રથમ સહુથી આજ ગમત તાણું માગું. ૧

મદિરાલાલ— અશુદ્ધ ખોટું.

હું ટમાડો પેલો જાગે આજ તો એકલો
નકડ ટમને હુંટો નહિ જવા ડાગે,
એ વાસટે માડું માની મને તો જવાડો,
નકડ આ ટમાડા આડો ખેઠો છું. ૧

વિદુઃ—એ બોધ્યા બાપનું કપાળ તમારી જીભ જઈતે
લવાર પાસે ટીપાઈ આવો પછી બોલજો.

ચંદ્રસેન—ચારો મનેતો તમારી પેઠે હુંથીઆરી આ-
વડતી નથી પણ સાંભળો કે.—

રાગ સોરઠ.

જો મુજને તુમે આજ જવા દીઓ તો મુંકી કહુંછું
લાજ જો મુજને તુમે આજ; એ ટેક.

તુંમ ચારેને રશવત આપું પ્રથમ જવાને કાજ, જો. ૧
પ્રથમ હું જેને આવું વહેલોરમી આવી સુખ સાજ, જો. ૨

ચુગલઃ—હાં, હાં ચલ તીજે પહેલા ભિજો. મગર હમ
સમકું પાંચ પાંચ રૂપૈએ દેવે જામ !

વિદુઃ—મીઆનું કરમ કુટી બદામનું તો વધારેજ
માગવું હતું.

ચંદ્રઃ—શ્યો તારે પાંચના કાકા (પોતાના ખીસામાં
કૃપણશાના ત્યાંથી ચોરો લાવેલ રૂપૈઆ કાહાડી ચારે મો-
ત્રોને પાંચ પાંચ ગણી આપી પોતે એકલો ચુણકાના
ધર તરફ ચાલવા માંડેછે પાછળથી તેના મીત્રો ત્યાંથી
રૂપૈઆ લઈ નાશી જાયછે.)

વિદુઃ—અરે હુઆઓ ! નાશી કેમ જાઓછો ? આમ
ગાંડ લજ્જકીઆં કેમ લેછે ?

ચંદ્રઃ—(જરા આગળ જઈ પાછું જોઈને) અરે !
અહિંઆંતો કોઈ નથી. આતે ક્યાં ગયા ?

(એમ કહી સ્વગત વિચાર કરતો પાછો વળી દિલગીરીમાં પોતાને મુકામે નિંદ્રાવશ થવાથી પોતાની પત્નિના સંભાળ લીધા સ્ત્રીવાચ મુઠ્ઠા રહેછે)

પ્રવેશ ૫ મો.

સ્થળ ચંદ્રસેનનું સપનગૃહ.

મદનલાલ, મદિરાલાલ, જુગારીલાલ, ચુગલખાંન, નિંદ્રાવશ થએલી ચંદ્રસેના અને પાછળથી ચંદ્રસેન એકલો.

ચુગલ૦—યારો ચલો આજ ચંદ્રસેનકું વહાં છોડકે આએહ મગર ધનકી ઓરત એકલી હોયગી.

મદન૦—હા યાર અને વળી તેનાં ધરેણાં તમામ કાઢી લાઇને વેચી આઇએ.

જુગારી૦—અને વળી તેને પણ પહંગ સહિત ઉઠાવી કાજળ કુંવરને ત્યાં મુંકી આવીએ.

ચુમલ૦—જબ ચલો (ચારે જણા મળી ચંદ્રસેનને પહંગ સહ ઉઠાવી લઇએ અને તેના અંગ પરના તમામ દાગીના કાઢી લેઈ ચંદ્રસેનને છુપી રીતે ગુણુકાને મુકામે મુકી આવેછે તેઓના ગયા બાદ ચંદ્રસેન આવી જમીન પર ઉંઘી જતાં સવારમાં ચંદ્રસેનને ન દેખવાથી વિલાપ કરેછે)

સીતાજીના મહિનાનો શહ.

મહારી પ્રાણ પ્રીયા આવાર, કહે તું ક્યાં ગઈ, ટેક.
 મુજ પ્રાણ ઉદાસીની વાર, નિર્મોહી શું થઈ.
 એમ છેલ દઈ મને આજ, ઘટે નહીં આ તને,
 આવી વેગે મળજે મુજ, વિયોગી તું મને; મા. ૧
 નથી દેખ્યું આવી તુજ મુખ, ચંદ્રસમ દીપતું,
 તેથી રૂદ્ધમાં લાગે લાહ, ન આવી રસીકતું;
 કઈ દીશ કંઈ તુજ શોધ, સુજે નહિ મુજને.
 નેથી મન અતિથય મુઝાણી, મળું ક્યાં તુજને. મા. ૨

છંદ શિખરણી.

તને મુંકી પ્યારી હું જન્મ દુખીઓ કયમ થયો,
 વીયોગે જે તારો પ્રાણ સ્થીર થઈ કયમ રહ્યો;
 અહો દૈવ દીધો (જીવો) દંડ મુજને અતિ ઘણો,
 અતિસે આતો આ વિધન આવી કયમ બણો. ૧

(એટલું જોલી જોલતો બંધ થઈ એકાએક દિલ-
 ગીરીમાં ઘેરાઈ જતાં જરાવાર પછી જોલી ફોટે છે) ચાલ
 જીવ ! એમ ખેસા રહે કાંઈ વળે તેમ નથી માટે માહારી
 પ્રીય પત્નિની શોધ લઈ (એમ કહી ત્યાંથી ચાલી નીકળ-
 તાં ફરતાં ફરતાં કાજળ કુંવરના મુકામ પર જઈ ચડે છે).

પ્રવેશ ૬ ઠો.

સ્થળ કોફળશાનો મહેલ.

ક કળશા, રત્નકુંવર અને વિદુષક.

કોફળશા—(દિલગીરીમાં) અરે ! માહારી બહાલી ખ્યા-
રી હવે તે આપણે શો ઉપાય કરવો ! આપણો જમાઈ
કુઃટ નિવડ્યો. નકારા મીત્રોની સોબતથી પોતાના વડીલની
મેળવેલીજ સમજા લક્ષ્મી ઉડાવી નાખી કૃના મુકામ કરી
નાખ્યું. છેવટ તેટલાથી પણ ન ધરાતાં આપણી સુસીલ
પુત્રી ચંદ્રસેનાને પણ કોણ જાણે ક્યાંઈ મુંકી આબ્યો; માટે
પ્રીયા મને તો એ મહારી બાપુડી વિષેના વિચારોએ ઘે-
રી તદ્દન મેહોશ કીધો છે; માટે મને કાંઈ પણ રસ્તો સુજ.
તો નથી.

વિદુષ—અરે ! એતો રાતંધો આબ્યો હશે માટે ચશમાં
ચડાવો એટલે સુજશે (જાય છે)

રત્નકુંવર—પ્રાણનાથ ! મને પણ અત્યારસુધી એના-
જ વિચારોએ ગુચવી નાખી હતી પણ પરમેશ્વર આગળ
આપણો ઉપાય નથી.

ગજજનો રાહ.

કેમ થાશે પ્રીતમ શું હવે એવું કષ્ટ ક્યાંથી આવી ચડ્યું,
જીવવાપણું હવે શું રહ્યું આતો પુર્વ પાપ આવી નડ્યું;
કેમ થાશે. એ ટેક.

(૨૦)

કેમ સ્વામી સ્ત્રીદ મિંતા કરો દુઃખ દૈવ અપિત યદ્ પડ્યું,
તેથી દુષ્ટ મીત્રોનું થું ગળું એતો જન્મસાથ નકી જડ્યું.

કેમ યાશે પ્રીતમ. ૧

એહ બહાલી પુત્રી વિના જીઓ ઉર અજન્મ રહે રડ્યું;
પ્રભુ દુઃખ સર્વ નિવારસે કરી યાદ તેણે જે જે ધડ્યું.

કેમ યાશે પ્રીતમ. ૨

(એટલું કહી જરાવાર પછી) પ્રાણપતિ ! જે બણ્યું તે
અરૂં પણ ઈશ્વરે સહાય થશે માટે આપ સોચ મુકી આ-
પી રસોઈ તૈયાર છે તે જમીલ્યો.

વિદુઃ—ચુલામાંતો ચકલાં રમેછે અને જમેતે થું ?

(જાયછે)

(બંને જણાં જઈ જમવા બેસેછે)

પ્રવેશ ૭ મો.

સ્થળ કાજળકુંવરનો મહેલ.

ચંદ્રસેના—(અંદરના બાગમાં એકલી)

સંદેસાનો રાહ.

બેઠીધું હું આજે કોનારે આવાસમાં. ટેક.

આતો મંદિર મુજને ખાવા ધાયળે,

પ્રીતિ વિરહે હું આવી નિર્દય કેમ થઈ;

પીઝે પિંણ અધક્ષીણ માત્ર નહીં હવે જાયળે. અ. ૧

નિર્માહી પ્રીતમરે મહારો ક્વમ થમો,
લીધી નહિં મુજ દેહ તણી સંભાળને;
ઈશ્વર આશું કીધું મુજને શામડું,
અખર લહો નહિંતો યાશે મુજ કાળને.   જો ૨

પ્રીતમ માહારો સંગ કુસંમી નીકલ્યો,
બસનોમાં કુખાબું તન મન ધનને;
વડિલ તણીતો લક્ષ્મી નાંખી ધુળમાં,
માત પીતાને મુંકી કરશે વળને.   જો ૩

તો પણ સાંન વળાયે નહિં તેહને,
માથે ઉગ્યાં કુખનાં મોટાં ઝાડને;
ઈશ્વર તેત્યે યજ્ઞાં કેમ કરી જશે,
જેની મોહોટી આવી પડેલી ધાડને.   જો ૪

અહો ! પરમેશ્વર ! તાહારી ગહન ગતિછે. તાહારી વિ-
ચિત માયાછે. અરે ! હું ક્યાં હતી ? અને કોની સ્ત્રી ? કો-
ણ જાત ? તે હું આ કુષ્ટ મુણ્ડ અપ્રતિવૃત્તાના મુકામ-
માં ફસાઈ છું, હે જગદીશ્વર ! આ વેષે કોઈ નિર્લજ કામાન્ધ
પુરૂષ આવી માહારો બાજ સેથે તો હું શું કરીશ ! નક્કી
માહારે આ ક્ષણભંગુર પુદ્ગળનો માહારે હાથેજ આપ-
ઘાત કરવો પડશે પણ મારા પતીવૃત્તા સામે ઈશ્વર કદી
એવો કોપ નહિંજ મુજરે એમ મને ખરી આસ્તા રહેછે.

(એમ વિચારો કરેછે એટલામાં બાહરચંદ્રસેન આવી
અવાજ કરી કાળજકુંવરનું નામ લઈ બોલાવેછે. કાળજ

કુંવર તેને અંદર આવવા દે છે જેથી પોતાના પતિનો અ-
વાજ જાણી ચંદ્રસેના એકદમ અંદર ખોલી ઉઠે છે) પ્રાણુ-
નાથ પ્રાણુનાથ અરે સ્વામીનાથ.

ચંદ્રસેન—(પોતાની સ્ત્રીનો અવાજ સાંભળી) હાં પ્યા-
રી પ્યારી (એમ કહી અંદર જાય છે અને તેને દેખવાથી
ધણા હર્ષની સાથે ખાત્રી પડે છે અને ખોલી ઉઠે છે.)

રામ વણુઝારાનો.

પ્રાણુપ્રીયા તું ક્યાં હતી, પ્રાણુ પ્યારી રે,
બન્યો અજાયબ એવ, આ ગતિ ન્યારી રે.
કંઈ સહન શું તે ક્યું, પ્રાણુ પ્યારી રે,
કહે વુજ શું આ ફેલ, આ ગતિ ન્યારી રે. ૧
કુંણ તને લાવ્યું ઇંહાં, પ્રાણુ પ્યારી રે,
આશો થયો ઉત્પાત, આ ગતિ ન્યારી રે.
પ્રાત સમે તું નાહતી પ્રાણુ પ્યારી રે,
શોધ કરી વુજ જાત, આ ગતિ ન્યારી રે. ૨
વુજને વિતી જે અહિં, પ્રાણુ પ્યારી રે,
તે મુજને કર જાણ, આ ગતિ ન્યારી રે.
કૃત્ત કીયા દુઃખે ક્યું, પ્રાણુ પ્યારી રે.
જે લાભો આઠાંમ આ ગતિ ન્યારી રે. ૩

ચંદ્રસેના—

રામ ઉપરનો.

પ્રીતમ માહારા સાંભળો, પ્રીય મારા રે,
જે થઈ માહારી વાત, જે દુઃખ બારો રે;

રથણિ નિદ્રામાં હતી, પ્રીય મારા રે,
 નેહ થયો ઉત્પાત, ને દુઃખ બારા રે. ૧
 પર્યંક માંહિ હું પડી, પ્રીય મારા રે,
 પ્રાત સમય થયું જાણ, ને દુઃખ બારા રે;
 કંઈ દીશાયી હું અહિં, પ્રીય મારા રે,
 આવી પડી આઠામ, ને દુઃખ બારા રે. ૨

ચંદ્રસેન૦—ખેર પ્યારી ને બનવાનું હતું તે બન્યું હવે
 કંઈ પણ સોચ કરવો નહિ. આ કૃત્ત માહારા દુઃષ્ટ મીત્રા-
 એ ક્યું હશે તે નિશ્ચય છે, માટે આજથી માહારે તે દુઃષ્ટો-
 ના સોબત ત્યાગ કરવી.

ચંદ્રસેના૦—પ્રાણ પ્રીય ! એ કુકર્મિઓના આચરણથી
 આટલું કષ્ટ સહન કરવું પડ્યું માટે પ્રથમ માહારે કહેવું
 આપે ન માન્યું તો આખર વિપતિ વજ્ર આવ્યોપણ અ-
 દ્યાપિયો આપ તેઓથી અલગ રહેશે તો ઇશ્વર અચળ
 સુખ આપશે એમાં શક નથી.

ચંદ્રસેન૦—પ્રીયપતિ ! શોક રૂપી સમુદ્રમાં ઝુડતાં પુર-
 પતે સ્ત્રીના મધુર વાક્યો રૂપી નાવ આશ્રય આપે છે તે
 ખરી વાત છે.

ચંદ્રસેના૦—પ્રાણાધાર ! આપ ને કહો છો તે સત્ય છે-
 માટે આપ ચાલો હવે આપણે મુક્તિને જઈએ.

ચંદ્રસેન૦—સારે ચાલો પ્યારી, (બંને જણ પોતાને મુ-

કામે જાય છે અને કુષ્ટ મીચોની સોબત-ત્યાગ કરે છે તથા
હમેશાં સ્ત્રી બરથાર અરસરસ મગ્ન રહે છે)

પ્રવેશ ૮ મો.

સ્થળ કૃપણશા નો મહેલ.

કૃપણશા, કાળશાકુંવર અને વિદુષક.

કૃપણશા—ખારી ! હવે તે આપણે શું કરવું. મેં આ-
જ એવી વાત સાંભળી છે કે ચંદ્રસેનની સ્ત્રીને કોઈ લઈ
ગયું આતે શો ગજબ !

કાળશાં—અડે તાડે હવે શું કડવું.

વિદુ—(એકદમ) ગસણી.

કૃપણ—મનેલો હવે કંઈ એન પડતું નથી.

દોહરા.

પુત્ર કુસંગી આપણો યયો જજ સુંણ ચીત,

એથી જુગમાં જસ નહિં ખોયું વળી બહુ વિત. ૧

હું તુજને કહુંહું પ્રીયા ગુઝ વાત એક આજ,

ચંદ્રસેનાનું શું થસે એ યયું પ્રૌઢ અકાજ. ૨

એ પુત્રી ગુંણીયલ તણી ગતિ થઈ હેરાન,

ઈશરને આ શું ગમ્યું ધાયૂં આપું તોફાન. ૩

વગર બણેલી હોય તો વિરહી ન સમજે વાત,

પણ બણી આ દુઃખ પામવા એ મોટો ઉત્પાત. ૪

(એટલું બોલતાં દીલગીરીમાં એકાએક મુઠંગત થઈ જાય છે)

કાળશાં—અડે !! હાય ! હાય ! આટે શું ઠઈ શું ?

વિદુઃ—તારાં કરમ કુટી ગયાં (એમ કહી જતો રહે છે)

(જરાવાર પછી કૃપણશા સુલ્કિમાં આવી સ્ત્રી બરથાર પોતાના ઘર અંદર જાય છે)

પ્રવેશ ૯ મો.

સ્થળ કાશીરામ કસાલનું મુકામ.

કાશીરામ, ચુગલખાંન, મદનલલ, મદિરાલાલ

અને જુગારીલાલ તથા વિદુષક.

ચુગલ—અરે કાશીરામ કાશીરામ હેકે ?

કાશીરામ—(બાહરે આવીને) કહાણે ! કોન હે !

મદન—અરે કાશીરામ બાઈ તમારા ગરાગ આવ્યા છે કેમ ! જાન્ડી આપશે કે નહિં ?

કાશી—કેતેકા લહેના હે ?

મદિરા—અડે ટમાડો ડાકુ ટો કાટો.

વિદુઃ—ટમાડો ટમાડો શું કરે છે હવડાં તમારોજ દારૂ નીકળી જાય. (જતો રહે છે)

કાશી—(દારૂની પાંચ બાટલીઓ લાવીને) હ્યાઓ રૂપે નીકાલો પાંચ રૂપેકા પાંચ બંડલ હ્યાયાહું લેનાહો તો હ્યો હમકા દેર હોતી હે.

મદીરા૦—અડે જડાતો વધાડે આપ્યો વધાડે.

કાશી૦—ઓ બટીવન હમકા ચીનતહો સુસરે તુંમ હ-
મસે કહા મગજ મારી કરતાહે અબી કોપરીયાં ફોર
ડરીહું તુંમ કહા જાને ?

જુગારી૦—અરે ! યાર લે એક રૂપીઓ વધારે અને
જા બીજી એક બાટલી લઈ આવ્ય !

કાશી૦—(પોતાના મકાનમાં બીજી બાટલી લેવા જા-
યછે પાછળથી તે ચારે જણા આંડીની બરેલી પાંચ પાંચ
બાટલીઓ ઉઠાવી નાસી જાયછે. નાસતા છેક ગાંમ બા-
હારે જતાં વનમાં નીકળી પડેછે બાદ જરા વાર પછી ધર
અંદરથી કાશીરામ આવી જુએ છે તો દારૂની બાટલીઓ
તથા તે ચાર જણને ન દેખવાથી એકાએક ધબરાઈ જા-
યછે અને બોલી જાહેછે) અરે ! ઓ સુગલખાન ! સુગ-
લખાન ! તુમ કહાં ગયા ઓ હમારા ગજબ કીઆ ઓ
સખ દોડોરે દોડો હમારા મકાનમે ચોરી હુવા ચોરે સખ
લે ગયા અબ કહા કરું કહાં જાઉં કહાંડુંડું—(એમ ખુબ
ઉચ્ચેસ્વરે ખુબો પાડતાં આસપાસના લોકોમાં દોડમ દોડ અ-
ને રડારોજ કરી મુંકેછે છેવટ પતો ન લાગવાથી નિરાશ
થઈ બોલેછે)

રાગ લાવણીનો.

અબ કહાં જાએ યાર કરહું બીચારે ફીરું યા બનુંમે,
મેં દેખુ યાર વોહ ચાર ઉઠા લહું છીનું મે.

બહ લગાદગી વહાં દોરે કર હું કર દોર કોપરીયાં ડરીહું,
મેં મારે કલેજ તોર સુસરે કો કરી હું. ૨

મ માંહે ઉસે તહુવાર મુંનો સખ ચાર ચોર દો છુરીયાં.
કર અખમ ચાર વોહ ચોર કરહું મે પુરીયાં. ૩

સીર કાટ કલેજ તોર કોપરીયાં દોર કતલ કરે ડરી હું,
હમકા ન મિલે વોહ ચોર આપ મોય મરિ હું. ૪

(એટલું બોલી એકદમ ત્યાંથી નાસી જાયછે)

પ્રવેશ ૧૦ મો.

સ્થળ અધોર વજ.

મદનલાલ, મદીરાલાલ, જુગારીલાલ, ચુગલખાંન

અને પાછળથી ત્રણ લુટારાઓ.

ચુગલ—યારો અખ અપને વોહ કલાલકે વહાંસે દા-
રકી પાંચ બાટલીઆં લેકર વોહ સારા દાર અપને ઉડાગ-
એ લેકીત અખ અપને ચાંદે સક્ષ અપની અપની ખુશી
માફીક એક એક તાન ગેડાઓ.

મદન—(ચરતા નીશામાં) યારો હું પહેલો બોલું.

રાજ બાગમાં જઈએ ચાલો સખી. એ રાહ

આજ મજામાં રહીએ ચાલો યારો આજ મજા. ટેક

દાર બરેલી પાંચ બાટલીઓ ચારે જણા હવે લઈએ, ચા.
મોજ મજાથી દાર તણી તો વાતો આપસમાં કહીએ, ચા.

જેથી હું બહુ ખુશી થયો છું તમે ખુશીમાં થઈએ, આ.
 આવા દીનતો અમને પ્રભુજી દીન દીન વધતે દઈએ, આ.
 જો પ્રભુ કીરપા હોય હમેશાં સુખી ચારે જણુ છઈએ, આ.
 આજે મને બહુ તાન ચડ્યું છે એવા તમે સહુ છઈએ, આ.
 હવે તમારો વિચાર શો છે કહો કેઈ દીસ જઈએ, આ.
 (એટલું બોલતાં નીસો ચડવાથી પડી જાય છે)

જુગારી૦ — (નીસામાં)

રાજા હું મે કોમકા ઇંદર મેરા નામ. એરાજ.
 કહું તમાને આજ હું તો મારું એક લાત,
 નહિંતર તમને હું કહું મારી એક વાત. ૧
 લાવો દારૂ આજ તમે જલ્દી લાવો ત્યાર,
 એ નહિં લાવો જો તમે લઈ લગાવું ચ્યાર. ૨
 ખાઓ પીઓ મોજ કરો ઢોડો ઠામ ઠામ,
 નહિ જો માનો મારું કહું ખાસે તમને રામ. ૩
 રામરામ કરતો હતો આવ્યો આજ આંધ,
 પકડોને પકડો હવે તો નહિં ઉપાય કાંઈ. ૪

(એટલું બોલતાં બેભાન થઈ જમીન પર રડી પડે છે)

મદિરા૦ — (તદ્દન બેભાન થઈ જમીન પર પડ્યાં પડ્યાં બોલે છે)

આજ ચાડે જણા હવે આવા હવે માડે જોઈએ ખાવા,
 કમ ખડું કહું છું કે ખોટું એમાં કડવું હટું શું મોટું;
 આજ ચાડે જણા હવે આવે તો માડે જોઈએ ખાવા.

અમે હડામખોડ ! એક પછસાકા દાકુ લાવદે, મેડે દા-
કુ પી જાવા હે, તેડી માકા સપાઈ માકું દાકુ લાવ દાકુ !
(એમ બકવા કરતાં બહુ નીશો ચડવાથી બોલતો બંધ થ-
ઈ પડી રહેછે.)

મુગમ—(નીશો ઉતર્યા પછી)

રામ બેહાગ.

મુજે કોન દુખમે ભાગ કરે ભાગ કરે દુઃખ તાગ કરે મુંજે
કોન દુઃખમે ભાગ કરે. એ ટેક.

સખ બીછડે મોયરનમે રહા હું આજ કહાં અખ જાજે મુજે. ૧

કીસ્મત મેરા લાયા મુજેરે કહા સુખ મેરા ગાજે, મુજે. ૨

એ તીન મેરા દોસ્ત બનેહે દાર મહિં ચકચુર, મુજે. ૩

અખ કુચ્છ મુજકો રસ્તા દીજે ખુદાકી નીગા બરપર, મુજે. ૪

(જરાવાર પછી સર્વને નીશો ઉતર્યાથી સુધીમાં આવે-
છે અને વિચાર કરેછે.)

મદન—અરે યારો હવે આપણે શો ઉપાય કરવો અને
હવે ક્યાં જવું? તે મને તો મુજવું નથી.

શુગારી—બાઈઆ ! સૌનો જોવો વિચાર.

મુગલ—(દુરથી દેખવાથી) અરે યારો અપને શામ-
ને આ તિન સક્ષ દોડે આતેહે વોહ કોન હાઈંગે.

મદિરા—અડે આટો આ આવા હવે કમ કડસું ?

મુગલ—અમે પાદોડ ડરતા હે ક્યા આને દો સાલેકું
મેરી પાસ તલવારે અછી હે કુછ ફીકર નહિં તુમ કોઈકું

ડરનાં નહિં. (ઐટલામાં ત્રણ હુટારા કોળીયો એકદમ આવી ચડેછે)

પહેલોહુટારો—(પાસે આવીને) કુંણ સોહ અલ્યા. ઉભારો ઉભારો.

બીજો—(યુગલખાંત) મુંચ લ્યા મુંચ તરવાર નેકર હમણાં દોહ.

ત્રીજો—દેકે લ્યા એક કાત્તેર ગુડામાં હમણાં મુંચી દેસેહ,

ચુગલ—અમે તું ક્યા મીન્ને ડરાવેગા અમ્મી તહુવાર લગાકે દો દુકડે દુકડા કરે દડેગા.

પેતો—અલ્યા પખલા મુંહ તાચી રયોસે. દેકે એક પોકલુંહ !

બીજો—અરે મુંચ નેકર હમણાં દયુંસ (યુગલખાંત તખવાર ન મુંકતાં સાંમો થાયછે એટલે અત્યોત્ય યુગલખાંત વિગેરે અને હુટારાએને લડાઈ શરૂ થાયછે.)

ત્રીજો—અલ્યા મારયો લ્યા માર્યો દેદેદે ગુડામાં.

પેતો—હમણાં એક પોકલું દયોહ તે બોહું બાણના છપોહ. (એમ કેતાં એક પોકલું માથામાં લગાવી દેછે તેથી યુગલખાં જમીનપર પડી જાયછે જરાવાર પછી તે મારની બથાથી મર્ણુ પામેછે)

મદનલાલ વિગેરે ત્રણજણાં—અરે ધારો તેને તમે મારી નાંખ્યો પણ અમે ત્રણજણાં છઠ્ઠાએ એટલે તમે ન.

હિં પોતો માટે જાતા રહો નહિંતો પછી મારખાધને જાણો.

બુટારાઓ—અધ્યા તમારી પણ એજ વલે કરશું હ્યો
જિતા જાઓ (એમ કહ્યાં મદીરાલાલ તથા જીગારીલાલને
માથામાં એકેક પોકલું લગાવી દેછે તેથી તેઓ પણ જ-
મીનપર પડી જઈ જરાવાર પછી મળું પામેછે)

મદન—(એકલો) બાઈ સાહેબો મનેતો જિગારો તો
તમારું સારું થશે.

બુટારા—નહિં નહિં તુંતો પેલોહ બોલ્યોતો. અને તું
જીવતોહ રેતો ચીપાકને જણાવે તો પછી કોક પોલસાઓ
અમને પકડી જાય. વળી સરકારમાં ટીપેહ જડે અને ડં-
ડેહ થાય.

મદન—અરે તમે મને નહિજ જિગારો ?

બુટારા—ના. ના. ના.

મદન—તારે મને પરમેશ્વરની પ્રાર્થના કરી લેવાયો
પછી મારજો.

બુટારા—બોલ્ય જિતાવજો (સ્તુતિ કરેછે)

હોરી રાગ કાફી.

ઈશ્વર શું મુજ ધ્યાન ધર્યોરી, ધર્યોરી, ઈશ્વર. ટેક
ધર્યો ધ્યાન તુંહી આપ નારંજન મન મધુ કર શું કર્યોરી,
મુકી માન મૃબ્બહ હડાવી ચૈતન સુમતા વર્યોરી;
પ્રમુ મુજ કાજ સર્યોરી ઈશ્વર શું મુજ ધ્યાન ધર્યોરી. ૧
તુંહિં અગોઅર મુજ મન વસાપો સ્નેહ શુધાએ ભર્યોરી,

કિંકરનો મન ચહું દીસ ફસાપો સ્થાન કીએ ન ધર્પારી;
 હ્યો તુંમ આગે પર્પારી ઈશ્વર શું મુજ ધ્યાન ધર્પારી. ૨
 બાંહિ ગૃહી કરે મુકત નકંથી જોજમ જીવ હર્પારી,
 નિર્જાબી નિર્પાપી ઈશ્વર મુજ મન હેજ બર્પારી;
 પ્રભુ મન ઇચ્છા વર્પારી ઈશ્વર શું મુજ ધ્યાન ધર્પારી. ૩

હે ! જગદીશ્વર ! તારી ગહન ગતિએ, માહારી આ સી-
 ગતિ, માહારું મોત આ દુઃષ્ટ જનોના હાયથી ચાયએ તે
 તને કેમ ખમાયએ ? તે તાહારા દાશની કંઈપણ સંભાળ ન
 લીધી ? અરેરે ! હું આ મહારા નિર્જીવ પડેલા દુષ્ટ મીત્રો-
 ના નહારી સોખતમાં ફસાપો ન હોતતો માહારી આવી વખત
 ન આવતે હવે હું નકી સમજ્યો કે અમે જોજે દુઃકૃત્યો
 કીધાં તેનું આ પરિણામ નિવડ્યું એમાં શક નથી, પેલી
 બિચારી શુશીળ અને પતિવ્રતા ચંદ્રસેનાને લઈ જઈ ક્યાં-
 ઈ છુપાઈ આબ્યા અને ચંદ્રસેનને કુચ્છંદે ચડાવી તેનું
 ઘર ફના મુકામ કરી નાખ્યું તેનો બદલો અમે આજ પામ્યા
 એ નકી સમજાયું. વળી માહારી શોખતના બીજા મીત્રો
 જોકે અહિં મૃત્યું પામ્યાએ તેતો શું ! પણ હું ખુદ માહારી
 શક્તા અને દુષ્ટાચર્યોમાં લોબાઈ કેટલીકવાર મદ્યપાન
 કીધું જેના લીધે અત્યંત દુઃખો સહન કર્યો અને આખરે
 આવા પરિણામ પોહોચ્યો. જગતમાં કહ્યુંએ કે 'ખોદે તે પડે'
 એ વાત નકી સમજાયએ વળી હમારા ધર્મશાસ્ત્ર મુજબ

હમારે મદ્યપાન કરવું તદ્દન નિષેધછે અને મદ્યાપાન થકી કોઈ રાજવંસીયો પણ સુખ પામ્યા નથી અને પામવાના પણ નથી. જેમકે.

દોહરો.

મદ્યપાન થકી દેશીઓ થાથે ઢુંળનો અસ્ત,

પ્રભાસ પાટણમાં જુઓ જાદવ મુઆ સમસ્ત. ૧

વળી પાટણની રાજ્યગાદીના વંશજોમાં સાતમો રાજ સામતસીંધ મદ્યના બચનથી ઇસ્વી સન ૯૪૨ માં તેના બાંણેજ મુજરાજના હાથથી મૃત્યુ પામ્યો, ઉદેપુરના ગાદીનો એક રાજ આ મદ્યના બચનથી એક દીવસે પોતાની મહેડી ઉપર ચઢતે ચઢતે પડી જવાથી પ્રાણ ત્યાગ કર્યો અને પોતાની પરણેલ પાંચ પ્રીયપત્નિથી અળગો થયો ત્યારથી આ ગાદીના રાજ્ય પુત્રો ધણુંકરી આ બચનમાં લોભાતા નથી. માટે અમે પણ કેટલાંક નઠારાં. કુર્કમો કિધાં માટે આજ મા. બાપ. અને પ્રીયપત્નિયો તેમજ પોતાના કુટુંબથી જુદા પડી અહિ આ દુઃખોના હાથથી મૃત્યુ પામીએછીએ, માટે જે કોઈ હમારી પેઠે દુઃખ કરશે તેઓના આ વલે થશે અને જે નઠારી સોબતથી ચડેલો પણ નઠારી સોબત ત્યાગ કરી આપશે તો તે ચંદ્રસેનની પેઠે સુખ પામશે કેમકે, કર્મો જો ચંદ્રસેન પોતે, હમારી નઠારી સોબતમાં ફસાઈ રહ્યો હતે, તો તેપણુ આજ પોતાનો પ્યારો જન ખોઈ બેસતે પણ તે ન ફસાયો એ-

ટલે આજ પોતાના સહ કુટુંબમાં મસગુલ થઈ બેઠોછે.
હાય હાય !! હું આ વખે જરા વાર પછી આ દુઃખ લોકોના
હાયથી મલુ પામી આ કૃતાં કુનીઆનો ત્યાગ કરી એક
એક કાળના મહોમાં ફસાઈ જઈશ.

ભુટારાં—અધ્યા હજી કેટલુંક ટાયલું મેહ ?

મદન—હવે થોડુંને. (ઈશ્વર સ્મૃતિ કરેછે)

ઓ ગોડ ! પુ સેન્ડ પ્રેહલાદ, એન એ લેફ્ટ ઈનસી,

મોટેકેડ ધી દ્રેથ ફલ નેસ ઓફ હરિશ્ચંદ્ર,

ગેવ ફાઈનલ શલેશન ટુ નરસિંહ મહેતા એન્ડ રોહિદાસ

પ્રીતરન્ડ દ્રોપતીઝ રેપ્યુટેશન, એન્ડ સેન્ડ અહિલ્યા.

હલિ ધી સેમવે આઈ ફલ બી હોપ થિટ પુ વીલ, નોટ

ફેવ ટું હેલ્પ મી એઝ એમીન પુઅરડીસ ટ્રેન્ડસરવન્ટ.

યુ, નોટ કનસાડરીંગ માય ફોરમર ફોલ્ટસ, વીલ બી

રેડી ટુ હેલ્પમી.

ભાવાર્થ—હે ઈશ્વર ! તે પ્રેહલાદને ઉગાર્યો સમુંદ્રમાં જ-

ઈ ગજની સહાય કરી, હરીશ્ચંદ્રરાજના સત્યતું રક્ષણ કર્યું,

નરસિંહ મહેતા અને રોહિદાસનો ઉધાર કર્યો. દ્રુપતીની

લાજ રાખી. અહિલ્યાનો ખચાવ કર્યો, તેવીજ રીતે આ

તાહારા દુઃખ પામતા કિંકરની સહાય કરવા તું ત્વરાથી

આવી પોહોચીશ એમ મને સંપૂર્ણ આશા છે.

મેહે ધણાંજ કુકર્મો કીધાંછે, તદ્દપિ તું માહારા દુઃકૃત્યો
સાંહાંમું ન જોતાં ખરી વખે સહાય થવા નહિં ચુકે.

લુટારા૦—અધ્યા ઉતાવળ કર ? મોડું હૃદયું અમારે જાતું
રેવું છેહ, લવારા મુંઝવે નેકર હમણાં લઈફહ નેકલીહ જાયે.

મદન૦—હવે વાર નથી જરાક જોલવા ધો.

લલિત છંદ.

જય જગતપતી ! વિષ્ણુ નાથરે

આજ હું ગ્રહું તુજ હાથરે;

કુઃષ્ટ શોખતી મીત્ર સાથરે,

તે કુસ્યો અહિં હું અનાથરે. ૧

મેં નથી કર્મો દોષ તાહરો,

અરર-શું બન્યો વાંક માહરો;

હું હવે થયો આજ જાહરો,

કુઃષ્ટ લોકથી બન્યો કાહરો. ૨

વય લઘુ છતાં આજ હું મરું,

પાપી લોકથી શું હવે કરું;

આપ્તમાં હવે મિનિટ જો કરું,

હું જમીનમાં સરર થઈ સરું. ૩

મીત્ર માહરો મૃત્યુમાં પડ્યા,

ઝખમ શું થયાં અવનિમાં રડ્યા;

આ સમે મને આવીને નડ્યા,

ક્યમ પ્રભુ તમે કુઃષ્ટ તે ઘડ્યા. ૪

અરર માહરી છેલ્લી આ ઘડી,

પ્રભુ તને જપું ધરની માં પડી;

કુઃટ લોકના હાથમાં ચડી.

આ સમે મરૂં ગહનમાં સડી. ૫

હાય ! અફસોસ ! ! ! અફસોસ ! ! ! અફસોસ ! ! !
(એટલું બોલી બોલતો બંધ થાયછે જેથી હઠારાઓ તેનું
તલવારવતી મસ્તક ઉડાવી નાખી દાગીના કપડાં લતાં
વિગેરે સઘળો ઈસખાબ લઈ તે ચાર લાસો પડી મુંઝી
વનમાં નાસી જાયછે. અને તે મદનલાલનો અમર આત્મા
આ ક્ષણ બંધુર પુદ્ગળ અને રૂના ડુંગીઆનો ત્યાગ કરી
એકા એક અદલ ઇનસાફી ઈશ્વર પાસે કરેલ શુભાશુભ
કર્મોનો બદલો મેળવવા ત્વરાથી જઈ પોહોચેછે.)—

પુરવણી—ચંદ્રસેન અને તેના સ્ત્રી ચંદ્રસેનને આ
કુઃટ જનોની શોબત ત્યાગ થવાથી મહાઆનંદમાં પ્રવર્તેછે
અને પોતાનાં તિર્યક માતપિતાની સેવનામાં તત્પર રહે-
છે. આ મરનાર લોકોના મર્ણનાં વાત તેઓનાં માતપિતા
તથા સ્ત્રી આદીકને ખમર થવાથી જે રડારોળ થાયછે
તે વીગેરે બનાવ વિચારી જોવાનું કાંમ વાંચનરૂને સોંપી
એટલુંજ કહુંછુંકે આવા ડુર્ગુણો કોઈપણ સુસ્ત જન ગ્રહણ
ન કરશે કે જેથી દેશમાં સુનિતિનો ઉદય થાય. અને ઈશ્વર
રને પણ એડલીજ વિનંતી કહુંછું કે એવો કોપ કોઈ પણ
વસ્ત્રે નહિજ કરશે એમ આશાછે તથાસ્તુ.

સમાપ્ત.

(૩૭)

દેવી સ્તુતિ ચંદ્ર ગીતા.

મી કાળી કુરુણા કીજીએ

મોય દીજીએ કવિ પદ વરં;

સેવક જનની શાશ્વ કીજે,

માત લીલા જય કરે ૧

કુટ મંડન બકત રંજન,

સ્થપના પાવાપરં;

ત્રીશુભ ધંડા કર કૃપાણી;

વાધ વાહન સુખ તરં. ૨

પાતાળ નરસુર લોક માંહિ,

શક્તિ રૂપ યોતિ સરં;

અગમ ગમકર આદ્યશક્તિ,

આપ હરણ પદધરં. ૩

— ❁❁❁ —

સહી-ઈ-બા.

અમ્રાઉથી ગ્રહક થનારનાં નામો, ગામ, પ્રતો.

૧ વાષેલા ઠાકોરશ્રી ખાનસંઘજી આણંદ સંગજી જાગીર.	દીવોદર.	૫
૨ શા. પુરુષોત્તમ નથુચંદ.	દીવોદર.	૩
૩ ઠકર પરમજી લખીરામ.	,,	૨
૪ મહેતા અમીચંદ મંગળજી.	પાલણપુર.	૧
૫ સોની સવાઈચંદ ઉગરચંદ.	થરા.	૧
૬ સોની કશળચંદ તલકસી.	દીવોદર.	૧
૭ શા. શરપચંદ ઉજમ સમીવાળા.	,,	૧
૮ શા. હરીચંદ કેસવજી.	,,	૧
૯ મેમણ ડોસુ અસમાલ.	,,	૧
૧૦ મેતા બીમીયાશંકર રણછોડલાલ	. થરા.	૧
૧૧ રોળીયા ખાદર દેવજી.	બામિર.	૪
૧૨ રોળીયા જીતમજી બિમેદ.	,,	૧૦
૧૩ રોળીયા જગુ ટોકર.	,,	૧
૧૪ શા. મનસુખ અમુલખ.	વારાહી.	૧૦
૧૫ શાહા જીજી વીનયચંદ વી. ધનજીજી.	રાધનપુર.	૧૦
૧૬ ભટ અમથાલાલ મયારામ કારકુંત.	,,	૧
૧૭ શા. નાથાલાલ લક્ષ્મીચંદ.	,,	૧
૧૮ દોસી ખુખચંદ ગેલચંદ.	,,	૨
૧૯ પાંચાણી નથુચંદ લક્ષ્મીચંદ.	થરા.	૧
૨૦ શા. સીરચંદ નાગર.	રાધનપુર.	૧
૨૧ ભંડારી જુદર હજારી.	,,	૧

૨ ભણસાળી ભુખણ મંછાચંદ.	,,	૧
૨૩ લાડુ પુન્યમચંદ ભાણજી કારકુંત.	,,	૧
૨૪ પંડ્યા વજેરામ લાલજી કારકુંત	,,	૧
૨૫ મે. ચંપકલાલ પાનાચંદ આસીજંટ પેલોવર્ગ રાધનપુર.		૧
૨૬ કોઠારી મનસુખ મગનચંદ.	રાધનપુર.	૧
૨૭ રામચંદ વલ્લભરામ. બોજક.	,,	૧
૨૮ અમરચંદ ઘેલચંદ	,,	૧
૨૯ બાદર ગીરધર.	,,	૧
૩૦ ગોપાળ મગન	,,	૧
૩૧ ખેચર મહુકચંદ.	,,	૧
૩૨ ડોસા નાગર.	,,	૧
૩૩ ઉત્તમ રાયચંદ	,,	૧
૩૪ વીરચંદ મયાચંદ	,,	૧.
૩૫ માનચંદ મગન.	,,	૧
૩૬ પુંજી મહુકચંદ.	,,	૧
૩૭ ત્રીભોવન છખીલ.	,,	૧
૩૮ મસાલીઆ ડોસા વેણીચંદ.	,,	૧
૩૯ કોઠારી સુનીલાલ રામચંદ.	,,	૧
૪૦ ધોધારી પુનમચંદ મગન.	,,	૧
૪૧ પરોત લડે હરજીવન.	,,	૧
૪૨ શા. લધુચંદ ચોથુચંદ.	રાજપુર.	૧

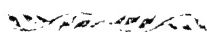
(૪૦)

પાછળથી આલેક.

૪૩ શા. વરધલાલ બાદરચંદ.	રાધનપુર. ૧
૪૪ સંઘવી અમરતલાલ કચરા.	,, ૧
૪૫ કોઠારી નિહાલચંદ પીતાંબર.	,, ૧
૪૬ પરી ધરમચંદ નેમચંદ.	,, ૧
૪૭ દોસી દલસુખ હમ્મણચંદ.	,, ૧
૪૮ શેઠ. ઈશ્વર ત્રીભોવન.	,, ૧
૪૯ સધાણી બવાન બાઈચંદ,	બેણપ. ૧
૫૦ વોહોરા કેવલ ખેંગાર.	,, ૧
૫૧ તરવાડી બિજમ મહાદેવ.	,, ૧

જાહેર જાહેર.

આ નાટકરૂપ, સુંદર ને રસીલી નાની ચોપડીની
ખૂબી મોટા નાટકરૂપ પુસ્તકની ગરજ સારે તેવી છે.
તેથી સર્વ સાહેબોએ ગ્રહણ કરવા ચોગ્ય છે.

ગ્રાહકના પરમાણુમાં છપાવી છે. જુજ નકલો
બાકી છે તે વેળાસર ખરીદ કરવા આ તક નહીં ચુ-
કશે. કીંમત રૂ. ૨-૦ ટપાલ ખર્ચ અડધો આનો
મોકલી ગ્રંથ કર્તા પાસેથી નીચેના શરનામાથી મંગાવી
લેવી.

ઈશ્વરારામ ભાઈચંદ (ભોજક)

મુ દીપોદર એજન્સી. પાણજીપુર થડકલાસ.

માહિત્વેટ કચેરી.

